

2017

Hjem kære hjem

Borgerprojekt: Sønderjyllands Stemme

Indsamlet, sammensat og redigeret af

Brian Wind-Hansen

Al tekst er autentiske historier, fortalt eller nedskrevet af borgere i Sønderjylland.

Intet er opdigtet.

FORTÆLLINGER (I rækkefølge)

BODIL 1	VAGN
TOVE OG KNUD	RANDI
THORKILD 1	CATHRINE
ANONYM NR. 10	TRINE
JØRN 1	ANNE MARIE 2
MARIE 1	THORKILD 5
HJEMLØS MAND FRA RUMÆNIEN	SABRINA
THORKILD 2	WILLIAM
ANONYM NR. 26	ALINA 2
ANNE MARIE 1	HENRIETTE
ANONYM NR. 9	JONNA
ALINA 1	MARIE 3
PILU	JØRN 3
JØRN 2	THORKILD 6
MARIE 2	ANONYM NR. 12
ANONYM NR. 23	BODIL 3
THORKILD 3	
ANONYM NR. 15	
BODIL 2	
ALLE DE UFORTALTE	
THORKILD 4	
ANONYM NR. 24	

Bodil - 1

BODIL

Svend og jeg boede i tjenestebolig i mange år. Han var en matematik og fysikmand, og jeg underviste i de sproglige fag, og musik og biologi. Og når jeg havde fortællertimer, så startede jeg altid med at vi sang sammen fra højskolesangbogen. Her er én, som I nok nemt kan synge med på.

Synger sammen med tilskuerne: "I Synnejyllan der er æ føjt!" fra højskolesangbogen.

1. I Synejylland, der er æ føjt,
der hær æ hjemm,
Der gik min vugg i æ kaklownskrog,
å en trimm, der såd min mor ve´ mæ o sång,
o øwwer e vugg et uro hång
ve´ e lowt i en krahm o dingelt.

2. Der red æ o min farfars knæ
frem o tebahg
o æ kund´ vish, hvor stor æ vår,
o klapp´ en kahg.
Æ krøwlt omkring, te æ kund´ stå,
o stoj sålæng´, te æ kund´ gå
omkring o fold i æ dørnsk.
I oldfars stol min oldmor såd,
o hun fortohl
mæ manne ting, som æ skuld´ hows
o vel behohld´,
om Olger Danskes styrk o mawt
o om Kong Volmers ville jawt,
om underjors, ell´folk o nisser.

3. De vår vand o min møll', men så vahr
de intens læng',
før æ fik en fiffel o skuld' i skol
'me' de anne dreng',
Tysk skuld' æ løjs; men lidt æ lær',
nej hjemm' der vår det møje bær',
der sång æ oldmos visser.

4. No er æ gywt o sirre sjel
'her ve' e vugg',
lil Jens er i'en, o han gær no
i sin tiend' ug'.
Guj ved, hven han vejs te en gång,
om han skal syng, som æ no sång,
andr syng syng e tyskes visser.

BODIL

Og så kunne vi begynde.

FORTÆLLER

Bodil. 71 år. Haderslev.

Tove og Knud

TOVE

Vi har været gift siden...

TOVE OG KNUD

63.

TOVE

Og vi fandt et hus på Als. Fra 20erne og der havde kun boet dem i det, som havde bygget det. Det var et rødstenshus, Knud.

KNUD

Ja Tove, men spærreerne var finsk tømmer.

TOVE

Jamen det var et dejligt regulært hus, der var fire lige store rum, og så var der en gang, og et badeværelse, og der havde jo været lokum ude i gården engang.

KNUD

Og så var der den lem i kælderen som førte ned til, hvor de har haft, formodentlig saltkar, det ved jeg ikke, det kunne jeg forestille mig.

TOVE

Så man kunne gå derned.

KNUD

Ja ja, der var plads til en kasse øl. Og vi havde jo også en ladebygning, var der ikke et fodertrug derude?

TOVE

Jo, og en grisesti.

KNUD

Men det bedste vi havde, det var hjørnet i gårdspladsen, mellem huset og laden, det var hyggeligt.

TOVE

Ja, det er rigtigt ... og der blev jo lagt fliser på.

KNUD

Og da vi skulle lægge fliser, og da vi trak stenene op i gårdspladsen, da vi vendte dem om, var der navn på den anden side.

TOVE

Det var gamle gravsten.

KNUD

Jeg kan ikke huske, hvad vi gjorde ved dem.

TOVE

Men der lå da også gamle visne bårebuketter derinde, hvor der havde været lokum, kan jeg huske, da vi flyttede dertil.

KNUD

Ja ja, de lå altså bare der som sten på gårdspladsen.

TOVE

De har jo kostet penge, Knud, og det smider man jo ikke bare væk.

KNUD

Ja, der er vidst én i Sønderborg, der sælger eller køber brugte gravsten.

TOVE

Men et eller andet sted, så kan man jo ligeså godt slibe dem af og bruge dem igen, i stedet for bare at smide dem væk ik'osse?

KNUD

Og det kan jo sagtens tænkes, at der også er andre steder omkring, jeg ved ikke, nede ved Hertug Hans måske, om der ligger noget dernede, det ved man aldrig, så...

TOVE

så... men på Als der tog det lang tid at blive lukket indenfor.

KNUD

Nej vi var...

TOVE

Men Knud altså, det er da det sted, det har taget mig længst tid at falde til.

KNUD

Nåh ja...

TOVE

Og jeg har hørt andre sige det samme. Dernede skulle man ikke komme og tro, at man var noget, og kunne noget.

KNUD

Nej nej.

TOVE

Og man skulle absolut ikke tale, man skulle snakke, ellers så blev man ikke lukket ind i varmen, men var man blevet lukket ind, så blev man derinde ik' osse? Og det Sønderjysk som de snakkede dernede, det var svært at forstå, altså, jeg håbede på, at jeg sagde ja og nej på de rigtige tidspunkter, da vi så begyndte at komme ud til Anni og Malle, de havde...

KNUD

Nej, Egon og Signe.

TOVE

Ja Egon og Signe, og de havde Signes gamle far boende på arvetægt, og når ham og Egon sad og snakkede med mig så snakkede de rigtig hurtigt, og det var jo sjovt, at jeg ikke kunne forstå det.

KNUD

De var drilske.

TOVE

Men der var mange ting man ikke gjorde. Man gik ikke i teatret, for det var kun for de fine og byens spidser, og sådan var der flere ting man ikke måtte. Det har jeg aldrig oplevet før, og ligesådan når der blev holdt en fest, altså, den havde jo kun været god hvis alle flasker var tomme.

KNUD

Op på stolene og stå, ikke? Det var typisk.

TOVE

Jamen det er så gemytligt.

KNUD

Jeg ved ikke om det er udpræget Sønderjysk, men på Als... stemningen kom bare af sig selv. Det var en helt naturlig ting.

TOVE

Det var en tradition... men det tog i hvert fald fem år inden vi blev accepteret.

KNUD

Altså, jeg ved sgu ikke...

TOVE

Men tager du lidt længere mod Nordborg, altså ganske få kilometer...

KNUD

Holm.

TOVE

Holm! Der bliver du ikke bare sådan lige en af deres egne.

KNUD

Det er den sidste by på Nordals. Før vandet.

TOVE

Der betyder det meget, om man er født der, eller om man ikke er født der. Der kunne jeg forestille mig, at det er lidt svære at blive lukket ind.

KNUD

Jamen Holmboer er meget specielle.

TOVE

Jamen det er alle øboer, Knud.

KNUD

Ja ja.

TOVE

Specielt fra de små øer.

KNUD

Jo jo.

FORTÆLLER

Tove og Knud. 71 og 72 år. Vojens.

Thorkild – 1

THORKILD

Førstelærer Høgh kunne ikke lide mig. Og når vi sang morgensang, og vi sang ”Det haver så nylig regnet.”

Og når vi nåede til sidste vers:

Synger:

Ja – det haver så nyligen regnet,

Og de træer de drypper endnu,

Så kiggede han skarpt på mig hen over brillerne. Under 2. verdenskrig kom sangen til at handle om tyskerne og nazisterne, og han ville vise mig, at han godt vidste, hvad jeg var. Han vidste jeg var født i 1945, og at min mor var dansker, og at min far var en tysk soldat.

Førstelærer Høgh. Han plagede mig meget. Og hvis han sad foran mig i dag. Jeg ville kvæle ham.

FORTÆLLER

Thorkild. 71 år. Haderslev.

Anonym nr. 10 (Postkort)

ANONYM

Hjem er for mig rum til at være præcis den man er. At blive elsket og accepteret selvom man er lidt sær.

FORTÆLLER

Anonym. Ung. Haderslev.

Jørn – 1 (Maries far)

JØRN

Løjt Kirkeby. ca. 10 km nord for Aabenraa. Løjt var et velfungerende samfund.

Jeg kom - lige som min bror (og senere min lillesøster Aase) – til verden derhjemme. Ifølge min mor var det en smuk og solrig efterårsdag i oktober 1951.

Vi boede i en lejlighed i samme hus som min fars forældre. Alt var gammeldags med ”das” i et lille hus ude ved siden af vaskehuset, en udendørs (håndbetjent) vandpumpe. ”Køleskabet” bestod dels af et udendørs flueskab dels af et cementrør gravet ned i jorden - til mælken. Komfuret var af støbejern og blev fyret op med brænde. Der var elbelysning - en enkelt lampe i loftet i de fleste rum. Skulle man i bad, måtte der først varmes vand på komfuret. De voksne måtte klare sig med etagevask, og vi børn blev vasket i et zinkbadekar om lørdagen. Ved tøjvask måtte man også først varme vandet i en gruekedel, lægge tøjet i blød, bruge et vaskebræt, skylle tøjet og hænge det til tørre.

Sådan var livet i Løjt Kirkeby. I dag bor jeg med min kone på en tidligere præstegård i Øster Lindet. Men i dag er landsbyer ikke, hvad landsbyer har været.

FORTÆLLER

Jørn. 66 år. Øster Lindet.

Marie – 1 (Jørns datter)

MARIE

Jeg er vokset op på en præstegård i Øster Lindet. Jeg husker gyngen i den store rødbøg i haven. De iskolde gulve man skulle krydse for at komme ud på badeværelset når man skulle op og tisse om natten. Det gjorde nærmest ondt. Følelsen af at ligge inde i sengen og ikke kunne få varmen igen.

Og vi boede tæt på kirkegården. Jeg var virkelig bange for spøgelser. Og vores cykler stod i den gamle hestestald, og det var også der skraldet skulle ud. Der lugtede fugtigt, gammelt, og lyden af det gamle håndtag... jeg var så bange! Så jeg udviklede et lille ordspil, nærmest en besværgelse der skulle beskytte mig. Jeg kan ikke huske starten på den, men jeg kan huske slutningen, det var noget alla: ”dam dam... ellers bliver jeg kraftedeme gal!”

På præstegården var min leg med veninderne at grave ting op fra haven, og lave museum med tingene. Men jeg gjorde også det modsatte. Jeg gravede døde dyr ned. Min far hjalp mig med at lave en dyre kirkegård, men der var ikke dyr nok der døde, så jeg plagede ham, om han ikke ville gå med mig ud og finde nogle døde dyr, så vi kunne lave flere begravelser.

Døden fyldte nok lidt meget. Jeg var også meget syg. Lungebetændelser. Sammenklappede lunger. Smerte. Mindst hver anden måned var jeg syg. Hoste. Hoste. Hoste.

Og så var der spejlet. Da jeg var lille da lagde jeg et spejl på jorden, og stillede mig oven på det med mine små fødder. Så var det ligesom at gå på loftet. Så slappede min hjerne af, og verden åbnede op.

FORTÆLLER

Marie. 37 år. Gram.

Hjemløs mand fra Rumænien (Postkort)

HJEMPLØS

I have no home. I sleep on one couch. One friend.

FORTÆLLER

Hjemløs rumænsk mand. Ukendt alder. På gaden i Vojens.

Sofia

SOFIA

Jeg boede i en lille landsby, og vi var ni i vores hjem. Syv søskende. Det var et hvidt hus på to etager. Det var et hyggeligt sted.

Jeg kan huske, at min storesøster ville have et fjernsyn, men min mor sagde, at vi skulle bruge pengene på en ko, og min far sagde,

FAR

Ja ja, det er mig der bestemmer.

SOFIA

Og så ventede vi, hvad ville far komme hjem med – en ko eller et fjernsyn? Han købte et fjernsyn, og min mor spurgte:

MOR

Hvorfor købte du et fjernsyn?

SOFIA

Og han svarede, at nu ville alle komme hjem til dem og se fjernsyn, og de vil tænke, at børnene havde en supermor. Og han fik ret. Der kom mange fra landsbyen i vores hjem, for de skulle jo alle sammen se fjernsynet.

FORTÆLLER

Sofia. 39 år. Tyrkisk flygtning.

Thorkild - 2

THORKILD

Jeg har fløjet i størstedelen af mit liv, og i mange forskellige fly. Men svævefly, det er det bedste.

Jeg elsker det. Det er så stille...

Det er termik vind. Så du skal hele tiden finde opvind, ellers så synker du. Du flyver ind under de der fede blomkåls skyer, og så giver du dig til at stige op og op og op...

Og hvis du ligger og kurver i din svæveflyver, så ligger der nogle gange en musvåge, så følger den med, og så drejer den lige hovedet og kigger på dig, sådan engang imellem. Jeg ved ikke hvorfor den følger med, men det gør den nogle gange. Og hvis så den musvåge lige pludselig forlader den termik boble vi flyver i, og den flyver 1. km den vej, så kan du være helt sikker på, at næste gang du kigger derhen, så er den deroppe. Så er den over dig. Og du er stadigvæk hernede, for den har kunnet se, at der er mere sti derhenne. Den kan se luftens veje. Det burde være mig der lagde mig i halen på musvågen, og ikke omvendt.

Det er så... fantastisk.

Anne Marie 1

ANNE MARIE

De første ti år var mit barndomshjem en gammel nedlagt kro på en blind vej, som endte ved gendarmstien. På den anden side af stien lå et stort land der hed Tyskland. Overfor kroen lå et stort grønt område som vi kaldte for "Hækken".

I "Hækken" byggede de store drenge huler, ja, nærmest hele huse af jernbanesveller. De byggede i flere uger, og jeg smuglede fedtemader til dem, og én anden stjal saftvand til dem, og sådan opvartede alle vi, de små, de store bygherrer. Så blev en af hulerne færdig. Men det kostede selvfølgelig 25 øre og noget slik for at få lov til at komme ind og se herligheden.

Så jeg "lånte" 25 øre fra min mors pung, tog noget af mit eget dyrebare slik, og så kom den eftermiddag hvor jeg skulle se hulen.

Vi måtte gå ind i hulen én af gangen, og vi måtte aldrig aldrig aldrig fortælle nogen om hvad vi havde set derinde. Først gik Benny ind.

BENNY

Jeg vidste det fandeme! Nøj, det er sateme godt!

ANNE MARIE

Min tur. Slik og penge blev betalt ved indgangen, og jeg gik ind i hulens mørke med bankende hjerte og rystende knæ. Da jeg kom ind i mørket, blev der pludselig tændt en lommelygte, og den lyste op på noget på væggen, og mine øjne blev så store som tekopper. Der hang et billede. Af en nøgen kvinde. Jeg havde aldrig set en nøgen kvinde før. Hun stod bare og smilede. Det var slikket og alle pengene værd.

FORTÆLLER

Anne Marie. 65 år. Haderslev.

Anonym nr. 9 (Postkort)

ANONYM

Et hjem for mig er en base. Basen man kommer tilbage til gang på gang. Har man travlt ved man stadig hvor basen er. Den er stabil.

FORTÆLLER

Anonym. Ung. Haderslev.

Alina – 1

ALINA

Jeg har kørt forbi mit barndomshjem i Vojens, og jeg kiggede ind, og jeg havde det sådan: ”nåh, det er i hvert fald ikke mit hus mere nu.”

Mit værelse lå ud til vejen, og nu var der bare alle mulige ting i vinduet, og der holdt to biler i indkørslen som bare ikke var de biler der plejede at holde der... Har de fældet træet?! Det har de bare ikke gjort?! De har fældet træet! Jeg har kigget på det træ, hver gang jeg har kigget ud af mit vindue. Det var ikke så flot, men det var der.

Og jeg husker... da vi skulle flytte derfra. Jeg kiggede på mit værelse. Alt var tomt. Så sagde jeg farvel til det værelse, og alt det der havde været der.

Så kom jeg til Haderslev og folk sagde:

FOLK

”Vojens?”

ALINA

Okay...? Er der noget galt i det...?

Jeg tror, det var den allerførste dag i gymnasiet, og alle de nye 1g. var samlet, og så var der en eller anden joke omkring Vojens, og hvor folk de grinede, og jeg havde det sådan: ”Der er noget jeg ikke forstår. Jeg ved ikke, hvad det er vi griner af.” Vi var to i klassen der kom fra Vojens, og vi blev bare mobbet, altså sådan for sjov, men sådan:

FOLK

”Har du aldrig kørt på Scooter?”

ALINA

Og:

FOLK

”Hvorfor går du ikke rundt med cap?”

ALINA

Eller:

FOLK

”Du burde ikke være så klog.”

ALINA

Det var virkelig sådan... øh den mentalitet, hvor man tænkte, er det virkelig sådan at folk opfatter folk fra Vojens? Det er jo bare en by ligesom alle andre byer.

Jeg har haft en dejlig opvækst i Vojens.

Og det kan godt være at alle møblerne var flyttet til Haderslev, men den der duft var stadig i mit barndomshjem. Duften af hjem. Og jeg tænkte, den kan vi jo ikke bare sådan lige flytte. Der var en helt anden duft i det nye hus. Men så kom den jo lige pludselig, efter en måned eller sådan noget. Den gamle duft. Den er der nu.

FORTÆLLER

Alina. 18 år. Haderslev.

Pilu

PILU

Min kæreste og jeg er ret tit i København, og hver gang vi kommer tilbage til Haderslev, så får vi det sådan: ”ahhh, det er dejligt at komme tilbage igen,” og på en eller anden mærkelig måde, så føles Haderslev som en lille by i Grønland. Meget stille og roligt. Der er ikke larm. Der er faktisk noget, der føles hjemligt for mig.

Men der er nogle tidspunkter hvor jeg tænker: ”hvad fanden laver jeg her?!” Jeg er væk fra min familie, og jeg ser min mor og brødre én gang om året, og det har jeg gjort i 10 år: ”hvad fuck laver jeg her?!” Sidst jeg var tilbage i Grønland, havde vi ikke set hinanden i 2 år.

Vores drøm er at flytte til Nordgrønland, og få et hus der. Men jeg er også glad for Danmark, og jeg har jo også familie og venner i Danmark, så når jeg engang flytter tilbage til Grønland, får jeg så hjemve til Danmark?

Jeg har både hjemme i Danmark og Grønland.

Men det er i Grønland mit hjerte er.

Home is where your heart is.

FORTÆLLER

Pilu. 32 år. Haderslev.

Jørn - 2

JØRN

Jeg fik fjernet mine mandler og polypper. Det var i Åbenrå.

En hverdag, da jeg var 4 år, gav min mor mig mit fineste tøj på. Allerede der burde jeg have anet uråd. Men jeg fulgte ubekymret med min mor ud af fordøren, først tv. ad Skibbrogade, så th. ad Fiskergade – og så lige inden vi endte på Søndertorv så stod vi foran Klinikken.

Da den store dør smækkede bag os, og jeg mærkede hospitalslugten i næsen, vidste jeg, at den var gruelig gal. Der kom da også to tilhullede nonner, der førte mig væk fra min mor.

Jeg så ikke min mor, far eller bror igen før én uge senere – for dengang var det almindeligt at børn ikke måtte få besøg under hospitalsindlæggelser. ”De kunne jo blive kede af det, når de ikke kom med hjem, når besøgstiden var slut! ”

Jeg blev befriet for ”luftvejsblokade”; men med tilføjet separationsangst, dyb mistillid til katolske nonner og i mange år med stort ubehag ved hospitaler

Min senere nyretransplantation var intet i sammenligning med den oplevelse.

Marie – 2

MARIE

Da min far blev rigtig syg og skulle have en nyretransplantation, boede jeg i København, og jeg var blevet psykolog ligesom ham. Jeg sagde ja til at passe hans klinik, så jeg pendlede til Haderslev.

Det gik op for mig, at når jeg trillede ind på hovedbanegården i København, så tog jeg mine Gucci solbriller på, som om jeg havde brug for at skærme mig. Og når jeg kom til Haderslev, så kom brillerne op i panden. Jeg kunne mærke, at jeg skulle flytte tilbage.

Jeg var 26 og single da jeg købte huset i Gram. Jeg troede, jeg skulle passe ind, men så opdagede jeg, at jeg slet ikke var fra Gram. Jeg var fra Øster Lindet og de syv kilometer de gjorde en stor forskel.

Jeg fik en SMS, når julepynten ikke var blevet taget ned fra vinduet på det rigtige tidspunkt. Og man kunne ikke bare gå på café og drikke en cafe latte, for er du klar over, at sådan én koster mere end en halv pund kaffe, og ved du hvor meget kaffe du kan lave derhjemme for dét!?! Og de sendte udvalgte over for at banke på, og de har sådan en særlig spørgeteknik, hvor de faktisk ikke spørger, men antager noget, for så at se, hvilket svar de får.

Det banker på.

UDVALGT

Nåh, du er den nye her.

MARIE

Ja, det er jeg, det er rigtig hyggeligt at komme hertil.

UDVALGT

Så... du er altså blevet skilt, og er rejst fra dine børn i København.

MARIE

Nej... jeg er ikke gift, og jeg har ikke nogen mand eller børn.

UDVALGT

Nåh okay...

MARIE

Jeg prøvede at forklare og få dem til at forså mig, men det var umuligt. Det var lidt ligesom vi var på to forskellige planeter. Jeg besluttede mig for kun at lege med dem, som ville lege med mig.

Og når jeg er i Jylland, ser de mig som en Københavner der taler herre københavnsk, men når jeg er i København, så siger mine veninder og familie til mig;

VENINDER OG FAMILIE

Ej, hvor er du blevet jysk.

MARIE

Jeg har nok altid følt mig hjemme ingen og alle steder på én gang.

Anonym nr. 23 (Postkort)

ANONYM

Som mange andre har jeg oplevet mine forældres skilsmisse. Så jeg har det meste af min barndom haft to hjem.

FORTÆLLER

Anonym. Ung. Haderslev.

Thorkild – 3

THORKILD

Jeg boede på en gård med min mor, bedstemor og bedstefar. Og der boede også en onkel og hans kone. Men sådan som jeg husker det, var det først da jeg begyndte at gå i skole, at det gik op for mig, at jeg ingen far havde. Det havde jeg sgu ikke tænkt over. Jeg spurgte min mor:

THORKILD

Mor? Hvem var min far?

MOR

Han var tysker.

THORKILD

Men hvad lavede han?

MOR

Han var flyver.

THORKILD

Nåh... hvor er han nu?

MOR

Død. Han er faldet ned, Thorkild.

THORKILD

Det var sejt, at min far havde været pilot. Der var to andre i klassen der havde fædre som var piloter. Den ene fløj Catalina i flyvevåbnet, og den anden havde været på pilotskole i USA, og kom hjem med ægte Cola, som selvfølgelig skulle med i skole, så vi alle sammen kunne smage heltens Cola. Men jeg kunne jo ikke ligefrem råbe: ”min far fløj Messerschmitt!” Der var ikke noget at prale af.

Anonym nr. 15 (Postkort)

ANONYM

Hjem er et sted med plads til at slappe af og være sig selv. Lidt ligesom at gå backstage.

FORTÆLLER

Anonym. Ung. Haderslev.

Bodil - 2

BODIL

Huset hed Villa Clara, og det blev lejet ud til kvindelige seminarister. Der boede vi 21 piger, og vi delte bad og køkken, og én gang om ugen havde vi en skemafri arbejdsdag, og dagen før den skemafrie arbejdsdag, der holdt vi fest! Det var til en af de fester, at jeg mødte Svend.

SVEND kommer ind til festen i VILLA CLARA. SVEND byder BODIL op til dans, og de danser.

Det var kærlighed ved første blik, men vi opførte os ikke ret pænt! Han var kæreste med en laborantelev, og jeg havde faktisk også en kæreste, men Jørgen sad bare på en stol, for han havde dårligt ben og kunne slet ikke danse! Hele den aften dansede jeg kun med Svend, men jeg blev lidt bange for det, jeg var jo sammen med en anden!

Dansen slutter.

En uges tid efter, hvor vi skulle have gymnastikteori, havde jeg glemt min bog, og jeg cyklede hjem og snupede den på skrivebordet, men så faldt der noget ud af den. Det var et brev. Fra Svend. Han havde været på besøg, men jeg var ikke hjemme, og så havde han lagt brevet ind i bogen. Han skrev, at han gerne ville mødes med mig igen. Og det gjorde vi så. Ni måneder senere var vi gift.

BODIL og SVEND tager hinanden i hånden.

Svend var en rigtig Haderslevdreng. Hele hans slægt var fra Haderslev. Men det faldt mig slet ikke ind, at det kunne være et problem at flytte væk fra Haderslev. Vi fik begge job på en efterskole på Djursland, og vi flyttede op i tjenestebolig, og det var først der, at det virkelig gik op for mig, hvor stærk en kraft hjemve kan være. Han tabte sig, han blev bleg, han blev trist. Det var en sygdom, det var det altså. Men Svend var stadig en kæmpe mand. Meget stærk. To meter og to høj, og vi kørte helt til Haderslev i en Fiat850, så der var han godt indeklemmt. Og når vi så nærmede os Haderslev, når vi kom ud omkring Thomashus, så begyndte Svend at synge af glæde, og han slog i takt på gearstangen med sin ring, og han hoppede jo nærmest i hele kroppen. Han blev simpelthen syg når han var væk fra Haderslev, men han overvandt det. Vi fik et barn. Det var det, der skulle til. Og så

kom der en dag, hvor vi skulle finde et nyt sted at bo. Hvis det havde været op til mig, så var vi flyttet til Vejle. Det er min by. Men jeg sagde til Svend:

”Hvad med at vi flytter til Haderslev?”

SVEND griber fat i BODIL, og de danser rundt i glæde.

Han var lige ved at græde, og han syntes det var det smukkeste tilbud han nogensinde havde fået! Dagen efter kørte vi så til Haderslev, og fandt vores lejlighed! Kræften kom første gang i 83, og den blev ved med at vende tilbage! Men Svend kæmpede! Han var en meget stærk mand! Han blev 71!

Dansen slutter.

Tak for dansen.

BODIL kysser SVEND.

Den Ufortalte

En FORTÆLLER har en fortælling der ikke kan fortælles.

FORTÆLLER

I alle samfund, store som små, findes der historier, som ikke bliver set og hørt.

De bliver skjult bag nedrullede gardiner. De bliver holdt inde bag lukkede døre. De bliver gemt væk i mørke rum. Og nogle af disse fortællinger er så sårbare, at selvom man gerne vil, så kan man ikke bare trække dem ud i lyset.

Det her er en af de fortællinger.

Vi kan ikke fortælle den, men I kan høre den.

FORTÆLLEREN giver fortællingen videre til MUSIKEREN.

MUSIKEREN spiller fortællingen.

Det er en mørk og trist historie, fra et hjem fyldt med svigt.

MUSIKER

Anonym. Sønderjylland.

Thorkild – 4

THORKILD

En aften på gården blev der et voldsomt tordenvejr. Damerne blev frygtelig bange, men så kom min bedstefar, og han sagde;

BEDSTEFAR

Thorkild, kom her.

THORKILD

Og så tog han mig i hånden, og så gik vi ud i gårdspladsen, mens det lynede og tordnede og bragede omkring os i mørket. Jeg skulle lære, at det ikke var en skid at være bange for. Og mens vi står derude i mørket, med lynene og bragene omkring os, så spørger jeg min bedstefar:

”Bedstefar. Når nogle spørger mig om min far, hvad skal jeg så sige?”

Han så på mig og sagde:

BEDSTEFAR

Så kan du bare sige, at din far, det er mig. De ved hvem jeg er.

Anonym nr. 24 (Postkort)

ANONYM

Mit hjem hedder SE-dreng i Vojens. Et sted hvor jeg spiller ishockey. Dem jeg spiller på hold med er min familie. Eller er blevet det, da jeg har haft problemer med familien, og i en alder af 16 flyttede hjemmefra. Ishockey betyder meget for mig. Fordi de hjælper én, og man er en slags familie.

FORTÆLLER

Anonym. Ung. Haderslev.

Vagn

VAGN

Efter krigen var der jo knap med både ting og penge. Mit første par fodboldstøvler var jo livsfarligt at spille i. Der var søm i dem. Men du kunne jo ikke få fodboldstøvler. Vi lavede også selv en bold af klude med garn rundt om. Det var ikke verdens bedste bold, men man kunne da sparke til den.

VAGN spiller bold med sig selv.

Jeg var den yngste ud af en flok på fire, og lidt af en efternøler, så jeg legede meget alene! Så spillede jeg fodboldturneringer med mig selv! Jeg var Esbjerg og AGF! Og jeg lavede jo lyd når jeg scorede!

VAGN scorer og jubler.

Jeg har stort set altid boet i Haderslev. Men byen er ikke som den har været. Der er meget der har ændret sig. Bare se Damparken. I dag er den brudt op. Jeg kan huske... Dengang, når jeg stod der i enden af parken... Evigheden var når jeg stod der og kiggede ud over dammen.

”Hvor ender verden?”

Der er meget der har ændret sig. Vi er faktisk heller ikke trygge på samme måde mere, når vi går gennem Haderslevs gader. Det var vi engang.

FORTÆLLER

Vagn. 74 år. Haderslev.

Randi

RANDI

Der er fornemmede forskelle i vores landsdel. Der findes en gammel sønderjysk remse, der lyder nogenlunde sådan her:

I Hasle' boe de fiin
i Synneborre vil de gern væ et,
i Åbenrå gie de it win ewe et
å i Tynne ve'e de it hva det vil saj

Sønderjylland er forsamlingshuse. Sønderjylland er fællesskab. Det er en mentalitet. Hvis du spørger mig, så er Haderslev IKKE Sønderjylland.

FORTÆLLER

Randi. 59 år. Haderslev.

Cathrine

CATHRINE

Jeg føler mig ikke som en sønderjyde, jeg føler mig som en dansker.

Og min bror og jeg er kristen, min moster har skiftet til islam, og min anden moster er gift med en jødisk mand, hvis børn er ateister. Og min moster er gift med en amerikaner, og min mor er kærester med en svensker, og vi har familie fra Norge, og vi har familie fra Frankrig, og min far og hans familie stammer fra en nomadestamme i Kenya. Men selvom vi er tre store religioner, og et hav af nationer under samme tag, så er det ikke noget der fylder særlig meget, eller skaber konflikter - det er bare helt naturligt. Engang da vi alle sammen var i Tivoli, var der én der spurgte os;

TIVOLI-MEDARBEJDER

Hvor er I fra?

CATHRINE

Ja, det var så lige lidt svært at svare på. Men jeg er stolt af min Kenyanske baggrund. Den er hellig for mig. Det er lidt min skat. Så man kan sige, at jeg er begge dele, både dansker og afrikaner, og jeg behøver ikke være det ene mere end det andet. Jeg elsker Natashas sang, ”I Danmark er jeg født” Den beskriver bare mit forhold til Danmark så godt! Især det her vers:

Verden, den er stor

Mærk dig mine ord

Jeg trives hvor jeg bor

Men jeg savner Sudan og den røde jord...

FORTÆLLER

Cathrine. 19 år. Haderslev.

Trine (Postkort)

TRINE

Jeg kommer fra Nordjylland, Store Vildmose, hvor min far er kartoffelavler og min mor er sygeplejerske. Jeg husker duften af jord, og kartofler i laden, korn og følelsen af halmballerne på ens bare ben, når vi legede på dem. Jeg husker stilheden, den høje blå himmel, mørket om vinteren, der virkede altopslugende. Min forældre bor der stadig, og jeg elsker at vende tilbage og besøge dem. For mig er hjem tryghed, ro og kærlighed. Og natur. Og kartofler.

FORTÆLLER

Trine. 30 år. Haderslev.

Anne Marie - 2

ANNE MARIE

Til tider var der en del problemer i mit barndomshjem. Så kom jeg hen til mine bedsteforældre. Bedste og bedstefar boede nordvest for ”Æ Stai” – det kaldte vi Aabenraa. De boede overfor kirken, i et lille rødmalet hus, med stokroser. Bedste var en dejlig stor rund kvinde, med kæmpestore bryster, og bedstefar var en lille mand, med et lille overskæg, og han gik altid med kasket og med en stump cigar i munden. Jeg husker en smuk sommerdag. Jeg var fem, tror jeg, om eftermiddagen hjalp jeg bedste med at plukke ærter.

BEDSTE

Du skal plukke, ikke spise.

ANNE MARIE

Og jeg elskede når bedstefar kom hjem, og tog mig op på skødet.

BEDSTEFAR

Har bedste opført sig ordentligt?

ANNE MARIE

Og så gav han mig en hoppetur på knæene, og det var vildt, og vi grinede alle sammen. Og så spiste vi i det lille hjørne i haven bag huset. Et af de hyggeligste steder i hele verden. Jeg glædede mig altid til ”æ ettema” - desserten. Vi fik en form for frugtgrød, og så sad vi bare og nød sommeraftenen, mens vi lyttede til kirkeklokken der spillede solen ned.

Lyden af kirkeklokker.

ANNE MARIE

Så spillede vi 31, og jeg vandt, sjovt nok, næsten altid. Og bedstefar havde altid det her glimt i øjet, og bedste grinede så hendes store bryster hoppede op og ned, og nogle gange stak jeg mit hoved dybt ind mellem de store bryster – det duftede helt specielt af bedste. Så fortalte bedstefar historier fra skyttegravene i Verdon. Han var med i første verdenskrig da han var sytten.

BEDSTEFAR

Der passede man på sine kammerater, og man delte al maden, også selvom vi kun havde ét stykke brød.

ANNE MARIE

Det var spændende, men også uhyggeligt, og jeg spurgte ham: ”hvad hvis du var død?”

BEDSTEFAR

Så havde jeg ikke oplevet denne lykke.

ANNE MARIE

Jeg sov imellem dem. Bedste i sin lyserøde natkjole, og bedstefar i sine lange underbukser og i sin kortærmede undertrøje. Jeg elskede at ligge i midten. Jeg elskede duften af dem. Når jeg vågnede var bedstefar kørt på arbejde, og bedste havde gjort min morgenmad klar: franskbrød med brun sukker, og en stor kop kaffe med mælk i. Jeg nød morgenmaden. Altid i nattøj. Masser af tid. Masser af barndom. Ingen problemer. Ikke hos bedste og bedstefar.

Thorkild – 5

THORKILD

Man snakkede ikke om min far i min familie. Man lod bare som ingenting. Men jeg tror aldrig min mor stoppede med at elske den mand nede i Tyskland. Hun fandt heller aldrig en ny. Måske håbede hun altid, at han ville komme tilbage.

Det eneste jeg vidste om min far, var at han hed Friedrich Meyer, og jeg besluttede mig for at finde Hr. Meyer.

Først ringede jeg til nogle ambassader, men det lykkedes mig ikke at finde frem til noget.

Men så flyttede jeg til Haderslev, og der var en god ven, der sagde til mig, at han ville prøve at skrive til Røde Kors i München, og det gjorde han, og der kom et brev tilbage. De havde fundet hr. Meyer, men han var død. Det var der så ikke noget at gøre ved. Så var det slut.

Der gik et år eller to, og jeg tænkte, det kunne egentlig vær meget sjovt, at finde ud af om jeg havde nogle halvsøskende. Så jeg forsøgte igen at udspørge min mor, og denne gang fortalte hun mig pludselig noget, hun ikke havde sagt før. Hvor han boede. Hun vidste åbenbart at han havde boet i en forstad til Bremen, i Delmenhorst, og hun kunne endda give mig en adresse.

Jeg skrev til Røde Kors igen, og så kom der et brev tilbage, og... Hr. Meyer var ikke død. Det var den forkerte mand de havde fundet.. Hr. Meyer var i live.

Jeg fik telefonnummeret på den rigtige Hr. Meyer, men... hvad gør man så? Ringer man bare til Hr. Meyer og siger: "Gutten tag."?

Jeg ringede ikke.

Sabrina (Postkort)

SABRINA

Hjem er der hvor man kan gå på toilettet i 30 min. uden det er mærkeligt. Hjem er der hvor du kan stå op kl. 3 om natten og lave mad til 5 personer og spise det hele selv, der hvor man sover til halv tre og tager 5 min mere. Hjem er der hvor din hund er... og familie, mens mest hund, eller kat.

Tegning af en hund.

FORTÆLLER

Sabrina. 23 år. Haderslev.

William

WILLIAM

Jeg kørte med ugeavisen i Christiansfeld. Jeg gad egentlig ikke, men jeg kunne jo godt bruge pengene.

Det var en onsdag. Jeg sagde farvel til vores hund Lassi, der lå i sin kurv under trappen i vores kælder, og så af sted.

Jeg startede på min rute nede i byen. Et af de første steder var slagterbutikken. De fik en avis, og jeg var heldig at få en pølse. Så afleverede jeg til købmand Simonsen og købmand Jepsen, der fik jeg ikke noget den dag, for deres koner var der ikke.

Jeg gjorde Kongensgade færdig og skulle så have Præstegårdsvej med, ved de første huse var det bare ind med avisen, men ved det fjerde hus var jeg altid spændt; var hunden nu ude? Heldigvis var den ikke ude, så jeg fik afleveret avisen, og fortsatte og fik de sidste gader med.

I dag var der udbetaling af løn. 40 kr. pr. måned. Mange penge. Jeg cyklede hen til fru Ravn i Nørregade. Det var hende der styrede det der med udbetalingen. Jeg puttede kuverten med pengene i lommen og cyklede hjem.

Jeg gik ned i kælderen, for jeg skulle jo lige hilse på hunden. Den lå stadig i kurven under trappen, men den sagde ikke noget. Den så mærkelig ud. Jeg rørte ved den, men den reagerede ikke. Lassi var død. Jeg gik op på mit værelse. Det var noget at snakke med mine forældre om, når de kom hjem.

FORTÆLLER

William. 66 år. Haderslev.

Alina – 2

ALINA

Jeg kan ikke beskrive duften der er hjemme ved mig, men man ved bare, at den er der. Jeg ved bare, at det er min hjemme-duft.

Så er der også duften hos min mormor, det er bare... ej det er dejligt... det er ferie-duften!

Så er der farfar. Han røg pipe. Og den duft. Det var ikke sådan røglugt, men mere den sødlige lugt. Hvis nogle har den duft, så føler jeg sådan... det er sådan en eller anden trygheds-duft. Det var også ham der passede mig når jeg var syg. Han har altid passet på mig. Og vi spillede spil. Sådan et hønsespil. Og han var jo sønderjyde, og når han slog en sekser, så sagde han altid:

FARFAR

Seis!

ALINA

Det kan jeg huske, og så fik jeg altid sådan... jeg fik altid dessert når jeg var deromme. Og chokolade. Jeg blev rigtig forkælet.

Han døde af kræft. Jeg var nok otte eller ni, og jeg var til pigefødselsdag, og da vi kørte hjem sagde min mor;

MOR

Alina, jeg er nødt til at fortælle dig noget.

ALINA

Det var den første begravelse jeg var med til. Og jeg sad bare og stortuede, altså det var helt slemt, og så var der sådan noget efter-kaffe-noget. Og lige pludselig kom der en eller anden dame hen til mig og sagde:

DAME

Nåh, jeg er jo det her og det her til din farfar, og sådan noget.

ALINA

Og så sad vi lige pludselig og snakkede, og så var der én der gav mig en småkage, og lige pludselig blev han et godt samlingspunkt. Så var jeg slet ikke så ked af det mere.

Han var jo altid lige derover. Det var han så ikke mere.

Men jeg sad og så Sønderjyske på fodboldstadion her for... det ved jeg ikke... et halvt år siden, og så lige pludselig så siger jeg til ham der sidder ved siden af mig: ”Kan du ikke dufte det?”

HAM VED SIDEN AD

Nej?

ALINA

Kan du ikke dufte den der pibeduft? Jeg tror min farfar sidder der.

Den lugt gør nok også at jeg føler, at jeg er hjemme.

Jeg er ikke sådan overtroisk eller noget, men den der duft...

Henriette

HENRIETTE

Jeg tror på, at det der står i biblen det er sandt. Der er især én passage jeg kan rigtig godt kan lide.

HENRIETTE læser op fra biblen:

”Herrens ord kom til mig. Før jeg dannede dig i moders liv, kendte jeg dig. Før du kom ud af moders skød, helligede jeg dig. Jeg gjorde dig til profet for folkene. Jeg svarede; ak, gud Herre, jeg er ung, jeg forstår ikke at tale! Men Herren sagde til mig: du skal ikke sige: jeg er ung! Og overalt hvor jeg sender dig, skal du gå. Og alt hvad jeg befaler dig, skal du tale. Du skal ikke frygte dem, for jeg er med dig...”

FORTÆLLER

Henriette. 21 år. Haderslev.

Jonna

JONNA

Min have lå ned til Møllestrømmen, og om aften når jeg skulle i seng, så måtte jeg jage ænderne ud af mit soveværelse, for døren stod jo åben om dagen, og så listede de ind under sengen.

Men en dag da jeg kom hjem fra arbejde, så havde jeg en frygtelig hovedpine, og så sagde det bare; bang! Og så faldt jeg ned ad alle trapperne.

Jeg kunne ikke hjælpe mig selv. Jeg kunne ikke få fat i min telefon. Jeg kunne ikke nå den. Den lå bare der og ringede og ringede.

JONNA ser på telefonen der ringer og ringer.

Jeg lå på gulvet i tre dage, og så kom der en låsesmed, men det var for sent. Jeg havde fået en blodprop i hjernen, og der skulle have været gjort noget med det samme. Det var noget lort, på godt dansk.

Nu har jeg siddet her, på plejehjemmet, i ti år, og min røv er blevet bredere og bredere. De første år var hårde. Her er mange forskellige slags folk, og psykisk syge og demente, så jeg følte bestemt ikke jeg hørte til her. Nogle gik og tisede på gangene. Lige ude foran min dør. I nat lå min nabo og råbte.

NABO

Hallo?! Hallo?!

JONNA

Jeg føler mig ikke hjemme her, men jeg har nogle at snakke med, og folk er meget søde. Og jeg lever da.

FORTÆLLER

Jonna. 71 år. Haderslev.

Marie – 3

MARIE

Det var nogle bekendte i Gram, der satte os sammen. Vi spiste middag, og så sagde det bare BANG! Nu er der så gået ti år. Vi havde egentlig snakket om at flytte op i nærheden af Aarhus, men så skete der noget sidste sommer, som vi ikke havde forudset.

Jeg og min mand og en god ven har været amatørarkæologer i et stykke tid, og dengang vi startede, kaldte vi os for ”Team Rainbow Power”, fordi man finder guldsalten for enden af regnbuen. Og så gjorde vi det fandeme! Vi fandt en guldskat.

Vi fandt nok det største guldfund i Danmarkshistorien. Både guld og sølv, og vi er slet ikke færdige med at hive ting op af jorden. Det var som at få højspændingsstrøm igennem sig. Og jeg har det stadig som om, der er blevet sat strøm til mig. Det er så stort, og så vildt. Og det kan endda betyde at Danmarkshistorien skal skrives om. Lige pludselig bliver vores skæbne viklet sammen med vikingernes og Harald Blåtand for over tusinde år siden, og nu føler vi pludselig, at vi er det helt rigtige sted. Vi kan ikke flytte, før vi har fundet ud af, hvad der var med de vikinger. Så vi bliver her indtil videre. Det har gjort noget ved os. Det har ændret os.

På en måde har jeg altid gravet. Jeg gravede ting op af jorden da jeg var lille. Så blev jeg psykolog og begyndte at grave i folk. Og så fandt jeg en guldskat i Sønderjylland.

Grave. Grave. Grave.

Jørn – 3

JØRN

Det var Marie der fik mig til at undersøge familiehemmeligheden. Hun sagde:

MARIE

Du er nødt til at finde ud af det.

JØRN

Min far fik sin første alvorlige blodprop i 79. Han blev lammet i den ene side. Han turde ikke være alene. Efter det tror jeg, han var bange for at dø selv. Han døde derhjemme. Om natten. I sengen. Han blev 68.

Vi sagde farvel til far, mens han lå i kisten i stuen. Hans hud var kold og voksagtig. Jeg husker ikke, om det var den dag min far døde, eller under begravelseskaffen, at min mor fortalte os sandheden:

MOR

Æ tøss I ska vee, at jæ far såt i Fårhus lich ætte æ kri; men dæ va it naue han va stolt af eller vi snak om.

JØRN

Hun tog et gammelt fotoalbum frem og pegede på far, og han havde den forkerke uniform på. Tysk uniform! Der blev ret stille i stuen. Det passede slet ikke med mit billede af min far.

Min far, farfar og en af farfars brødre havde alle domme og havde alle siddet i Fårhus. Min far var blevet sigtet og dømt for at have været ”Zeitfreiwillig”, og drevet landsskadelig virksomhed.

Men var far ikke bare en god socialdemokrat? Ved nærmere eftertanke...

Far havde mere end én gang givet udtryk for myten om, at Hitler var dygtig og fremsynet. Og når en person med ”mellemstlige/jødiske træk” tonede frem på tv-skærmen, sagde han altid:

FAR

Det er da vist en jøde.

JØRN

Far kunne godt lide sloganet:

FAR

Flink wie Windhunde, zäh wie Leder, hart wie Kruppstahl.

JØRN

Og vi havde ikke flagstang, og når nogle hejste Dannebrog, så sagde han;

FAR

De er da også så dansk, så det gør helt ondt.

JØRN

Men min far var tillidsmand og medarbejderrepræsentant. Den lille mands fortaler. Altid den der tog hånd om lærlingen, når de andre var lidt onde. Han var jo et elskeligt, kærligt menneske.

Min far, der lærte mig at cykle på en tohjulet, da jeg var fire år. Han løb bag ved og holdt i en stang. Jeg husker den der svævende fornemmelse i kroppen, når jeg cyklede rundt, rundt og rundt i den asfalterede gård – og den frydefulde fornemmelse af at kunne holde balancen.

Jeg har nu skrevet godt 370 sider om mit liv og min slægt, og jeg har givet svar på noget jeg ikke er blevet spurgt om, så mine børn i hvert fald ikke skal sidde tilbage og mangle nogle svar.

Der er meget, jeg aldrig fik spurgt min far om.

Thorkild – 6

THORKILD

Jeg ringede aldrig til min far, men tiden gik, og en dag sagde min gode ven i Haderslev til mig, at han altså syntes, jeg skulle køre en tur til Delmenhorst og til Hr. Meyer inden det var for sent.

Jeg ringede til oplysningen igen, for at høre om Hr. Meyers nummer stadig eksisterede. Det gjorde det ikke.

Jeg spurgte så, om de havde en anden abonnent på den adresse, og det havde de så, en der hed Rolf. Og så fik jeg hans telefonnummer, og ringede til ham, og sagde:

”Gutten tag”

Og vi snakkede lidt, og jeg fortalte ham, at jeg søgte en Hr. Meyer, og han sagde:

ROLF

Ja, das is mein Schwiegervater.

THORKILD

Og han fortalte at Hr. Meyer var på plejehjem.

Jeg kørte derned sammen med min kone. Mødte min halvsøster og hendes mand, og så tog vi hen på plejehjemmet til Hr. Meyer. Og vi gik ind, og der sad han. Det var i oktober, 1998.

Hr. Meyer var senil dement.

Min halvsøster fortalte ham, at der var gæster fra Danmark, og han sagde:

HR. MEYER

Ah, Dänemark! Dänemark kenn ich! Ich war der in krieg!

THORKILD

Jeg sagde:

”Ja, det var du din gamle røver.”

Men vi spurgte ham aldrig om min mor. Hun var slet ikke på tale. Han nåede ikke at forstå, at jeg var hans søn. Det kunne han slet ikke forstå. Han var meget forvirret, han vrøvlede og var rundt på gulvet.

På et tidspunkt sad han og kiggede ud på en skovdue der sad udenfor vinduet på noget træværk, og det faldt han i staver over. Forsvandt. Det gjorde han.

Jeg har ikke hørt meget om hans liv, men jeg fandt da ud af noget. Han havde åbenbart fået en datter i Tyskland, som var fire år ældre end mig, så han havde allerede et barn i Tyskland da han var sammen med min mor. Min mor vidste det godt alt sammen, fandt jeg ud af.

Vi sagde farvel og kørte hjem fra Tyskland.

Seks år senere i 2004, fik jeg et brev fra min halvsøster i Tyskland. Hr. Meyer var død. Han havde faldet og brækket lårbenet, og... ja, nu var han død. Hun havde medsendt to af hans manchetknapper. Det er alt hvad jeg har af ham i dag. Jeg var ikke med til begravelsen.

Det møde den dag på plejehjemmet var så godt, og så positivt, så det var bare det. Så var den ikke længere. Jeg ville ikke arve, jeg ville ikke komme fra sidelinjen, og sige, jeg skal også have noget. Det var ikke det handlede om.

Det handlede om at få ro i sjælen.

I maskineriet.

Anonym nr. 12 (Postkort)

ANONYM

Hjem for mig, er det sted min dag ender. Når jeg er færdig med skole, kommer jeg hjem og slapper af. Hjem er det sted, hvor det hele slutter.

FORTÆLLER

Anonym. Ung. Haderslev.

Bodil - 3

BODIL

At være menneske blandt mennesker. At være nærværende. At være til stede. At være sammen. Det er nogle af de ting, jeg synes er vigtige i undervisningen i skolerne.

Inden vores elever rejste hjem på weekend, sluttede vi altid med fællessang. Den her sang betyder noget særligt for min søn. Og for mig. Nr. 164. (udg. 2006)

Synger sammen med tilskuerne: "At lære er at ville" fra højskolesangbogen.

1. At lære er at ville

befri sin ensomhed,
at stå ved åndens kilde
og ydmygt knæle ned,
at spejle sig i tider,
der sov på kildens bund,
mens nye bølger glider
som tegn mod hånd og mund.

2. At lære er at bøje

sig over livet selv
og fylde sind og øje
med tankens himmelhvælv,
at undres og betages,
når livet kommer nær,
at møde, når det dages,
en større sandhed dér.

3. At lære er at famle

i mørket, blind og stum,
at sprænge eller samle

sit eget verdensrum,
at vække det, der sover,
og gøre tanken fri,
at se en himmel over
hver drøm, man lever i.

4. Lad aldrig dine drømme
slå bro til vold og drab.
Lad åndens kilde strømme
mod fredens fællesskab.
At værge er at bære
sin brynje uden sværd,
først da vil drømmen
være den største tanke nær.

BODIL

Tak. Og kom godt hjem.

SLUT